

3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.
4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.
5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.
6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.
7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.
8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.
9. Εἰς μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.
10. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.
12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Ἄμήν.

ΓΕΝΙΚΑ

Το Σύμβολο της Πίστεώς μας συντάχθηκε από τις δύο πρώτες Οικουμενικές Συνόδους και καθιερώθηκε από την Εκκλησία για να προστατεύσει τους πιστούς από τις αναφανείσες αιρέσεις που ταλαιπώρησαν τον 4ο αιώνα τους χριστιανούς, ἤτοι τον Αρειανισμό (την ἄρνηση της Θεότητας του Ιησού Χριστού) και την Πνευματομαχία (την ἄρνηση της Θεότητας του Αγίου Πνεύματος). Αρνητικοί πρωταγωνιστές και εισηγητές στην πνευματική αυτή διένεξη ἦσαν αφενός μεν ο ιερέας Ἄρειος για την πρώτη αίρεση κα αφετέρου ο πατριάρχης Μακεδόνιος για τη δεύτερη. Περιλαμβάνει 12 ἄρθρα πίστεως. Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου το 325 στη Νίκαια, συνέταξε τα 7 πρώτα ἄρθρα του Συμβόλου αυτού (ονομάζεται και Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως) και απεφάνθη επισήμως πλέον ότι ο Χριστός όχι μόνο δεν είναι δημιούργημα του Θεού, αλλά είναι και το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, τέλειος Θεός και τέλειος ἄνθρωπος. Η Β΄ Οικουμενική Σύνοδος, που συνήλθε το 381 στην Κωνσταντινούπολη ἐπὶ Μ. Θεοδοσίου, συνέταξε τα 5 ἐπόμενα ἄρθρα πίστεως και απεφάνθη και εγγράφως πλέον ότι το Ἅγιο Πνεῦμα είναι το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, ομόθρονο και ισοδύναμο με τον Πατέρα και τον Υἱό. Το Σύμβολο περιλαμβάνει στη συνέχεια την πίστη του Χριστιανισμού

όσον αφορά την Εκκλησία, το μυστήριο του Βαπτίσματος, την σωματική ανάσταση των νεκρών και την αιώνια ζωή μετά την Δευτέρα Παρουσία του Κυρίου. Πρόκειται λοιπόν για μια Ομολογία Πίστεως που αγκαλιάζει συνοπτικά όλες τις αλήθειες της εκκλησιαστικής ζωής. Θεωρείται ένα θεολογικό αριστούργημα των Πατέρων της Εκκλησίας και διασώζει την γνήσια Ιερή Παράδοση της Εκκλησίας μας που έχει γνωρίσματα: (α) την αρχαιότητα (ό,τι είναι δηλαδή διδασκαλία του Χριστού και των αποστόλων), (β) την καθολικότητα (οι αλήθειες που πάντοτε και από όλους πιστεύονταν στην αρχαία Εκκλησία) και (γ) την ομόφωνη συμφωνία των Πατέρων. Γι' αυτό και δεν επιτρέπεται να προσθέσει κανείς πλέον ή να αφαιρέσει τίποτε από αυτό.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ

1. Πιστεύω εις ένα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητήν ούρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

Η πρώτη λέξη του Συμβόλου, δηλαδή το 'Πιστεύω', δηλώνει όχι θεωρητική θρησκευτική πίστη αλλά πραγματική σχέση και εμπιστοσύνη προς το Θεό. Ξεκίνησε όταν Εκείνος αποκαλύφθηκε επί Αβραάμ, Ισαάκ, Ιακώβ, Μωϋσή, προφητών κ.λπ. στην ανθρωπότητα, και πιάνοντας από το χέρι το λαό του, βάδισαν μαζί, όπως κάνουν οι αγαπημένοι, μέσα στην ιστορία, μέχρις ότου ολοκληρώθηκε η γνωριμία αυτή στον Χριστό, το πλήρωμα και την προσμονή των αιώνων, και την Εκκλησία που ο Κύριος ίδρυσε, δηλαδή το λιμάνι της σωτηρίας. Βρίσκεται η λέξη αυτή στον ενικό αριθμό για να επισημάνει ότι στην εκκλησιαστική ζωή δεν λατρεύουν κάποιες απρόσωπες μάζες κάποιον θεό, αλλά ότι πρόκειται για προσωπική εκδήλωση ευσέβειας προς τον ποιητή των όλων. Ο Άνθρωπος καθ' Οδόν εμπιστεύτηκε τον Θεό όπως ο γιος τον πατέρα του, όπως εμπιστεύεται το παιδί την μητέρα του στο δρόμο, όπως εμπιστευόμαστε τον οδηγό στο λεωφορείο που επιβαίνουμε, τον μάγειρα στο εστιατόριο που τρώμε, τον γιατρό και τα φάρμακα που μας χορηγεί κ.ο.κ., χωρίς ορθολογισμούς και αμφισβητήσεις, που θέτουν όρια, ψυχρότητα και απόσταση. 'Πιστεύω' σημαίνει ακόμη ότι προεκτείνω τη λογική μέσω της πίστεως, χωρίς να καταργώ την λογική μου, όπως ακριβώς δεν καταργώ την όραση, αλλά την αυξάνω όταν παρατηρώ μέσα στο μικροσκόπιο ή το τηλεσκόπιο. Επιπλέον, λέγοντας ότι πιστεύω στον Θεό δεν σημαίνει ότι δέχομαι τυφλά αλήθειες χωρίς νόημα, αλλά ότι δεν εξηγείται διαφορετικά ο κόσμος και η ιστορία, αν δεν υπάρχει Θεός που μεριμνά για τα πάντα. Μάλιστα, ερευνώντας τις Γραφές ανακαλύπτεις εκεί τον ίδιο τον Χριστό, τόσο στην Παλαιά όσο και στην Καινή Διαθήκη. Η Πίστη, στη συνέχεια, δεν συγκρούεται με την Επιστήμη, αλλά είναι αλληλοσυμπληρούμενα μεγέθη, για την πρόοδο, ανάπτυξη και ευημερία ανθρώπου και κόσμου. Όπως και ο ψαλμωδός, έτσι και ο πιστός επιστήμονας, αναφωνεί: 'ως εμεγαλύνθη τα έργα σου Κύριε, πάντα εν σοφία εποίησας' (Ψ.103,24). Αυτό γιατί, ενώ η Επιστήμη εξετάζει το επιστητό, η Πίστη ασχολείται με την υπεραισθητή Αποκάλυψη του Θεού, που δεν προσεγγίζεται με τις μεθόδους των θετικών επιστημών.

Ως Ορθόδοξοι χριστιανοί πιστεύουμε σε ένα Θεό που είναι Πνεύμα, δεν είναι υλικός

και γι' αυτό είναι άορατος. Είναι προσωπικός ο Θεός και όχι αφηρημένη δύναμη. Δεν προσεγγίζεται επιστημονικά γιατί ξεπερνά την λογική έρευνα του ανθρώπου. Στην Π.Δ. αποκαλύφθηκε στον Μωϋσή με τα λόγια: «Είμαι και θα είμαι εκείνος που είμαι» (Εξ. 3,14). Οι Ο' μεταφραστές της Βίβλου μεταφράζουν: 'Εγώ ειμί ο Ων'. Αντίθετα ο Πολυθεϊσμός είναι προσπάθεια να φτάσει κανείς στο Θεό με τη δική του φαντασία και μέσα από τις πολλές Του ιδιότητες, που τις βλέπουν ως ξεχωριστά όντα (π.χ. το φως οδήγησε στην Ηλιολατρία). Μπορούμε να γνωρίσουμε τα γύρω από τον Θεό και τις ενέργειές του, την περι-ουσία του, αλλά όχι και την ουσία του. Παρατηρώντας την ομορφιά, αρμονία και τάξη του σύμπαντος, την ακρίβεια του υπέροχου ρολογιού που λέγεται 'κόσμος'. Εκτός από την συνείδησή μας, που μάς ελέγχει ανά πάσα στιγμή, και προσανατολίζει προς έναν άορατο κριτή, όλα τα δημιουργήματα μαρτυρούν την ύπαρξη και σοφία του Δημιουργού. Ο απ. Παύλος λέει: 'Όπως κάθε σπίτι κατασκευάζεται από έναν οικοδόμο, έτσι και αυτός που κατασκεύασε τα πάντα είναι ο Θεός' (Εβρ. 3,4). Τίποτε το τυχαίο δεν υπάρχει στον κόσμο. Ακόμη και το μικρό σκουλήκι γονιμοποιεί, τρυπώνοντας στο χώμα, τη γη, αλλά και κάθε λειτουργικό αποτέλεσμα στη φύση προέρχεται από μια αιτία. Εξάλλου όλοι οι λαοί από τα πιο παλαιά χρόνια πίστευαν στην ύπαρξη Θεού (ιστορικός Πλούταρχος) και μάλιστα υπήρχε εξαρχής μονοθεΐα που ξέπεσε στον πολυθεϊσμό (η έννοια του Δία στον μεσογειακό προΟμηρικό κόσμο, πίστη των Αφρικανών σε έναν υπέρτατο Θεό, έρευνες των θρησκευολόγων: Βίλχεμμιθ σε 12 τόμους, του Μ. Ελιάντε, του Φιλιπίδη, κ.α.).

Ο Θεός στη χριστιανική διδασκαλία είναι Τριαδικός. Είναι ένας στην ουσία Του, αλλά έχει τρία πρόσωπα (Πατήρ, Υιός και Άγιο Πνεύμα). Στην Π.Δ. υπονοούνται συνεσκιασμένα (γιατί υπήρχε έντονη ροπή προς την ειδωλολατρία). Και αυτή ακόμη η μεγάλη Ομολογία του Ισραήλ, το 'Άκουε Ισραήλ, ο Κύριος ο Θεός μας (Ελωένου) είναι ένας Κύριος' (Δευτ. 6,4) στην εβραϊκή γραμματική αποδίδεται με τη μορφή της συνθετικής ενότητας, διότι το 'ελωένου' σημαίνει 'οι Θεοί μας'. Η σωστή λοιπόν μετάφραση στα εβραϊκά είναι: 'Άκουε Ισραήλ, ο Κύριος, οι Θεοί μας, είναι ένας Κύριος', που προσανατολίζει προς την Τριαδική ενότητα του Χριστιανισμού. Η Τριαδικότητα στην Π.Δ. φαίνεται: (α) Όταν φιλοξένησε τρεις άντρες ο Αβραάμ, και προσφωνεί μόνο τον έναν, ονομάζοντάς τον 'Κύριε' (Γεν. 18,1-3), (β) Όταν καταστράφηκαν τα Σόδομα και Γόμορρα από δύο Κυρίους εξ ονόματος τρίτου Κυρίου (Γεν. 19,24), (γ) Ο ψλμ. 109 μιλάει για τρεις Κυρίους κ.α. Στην Κ.Δ. αναφέρονται ολοκάθαρα τα τρία θεία πρόσωπα. Π.χ.: (α) Στη Βάπτισμα του Κυρίου (Ματθ. 3,17), (β) Στην αποστολή των μαθητών του Χριστού: 'Πηγαίνετε και κάντε όλα τα έθνη μαθητές μου, βαπτίζοντες αυτούς στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος' (Ματθ. 28,19), (γ) Στην ευλογία του απ. Παύλου: 'Η χάρις του Κυρίου Ιησού Χριστού και η αγάπη του Θεού και η Κοινωνία του Αγίου Πνεύματος να είναι μαζί με όλους εσάς' (Β' Κορ. 13,13), (δ) Στην προτροπή του προς τους ιερείς της Εφέσου: 'Προσέχετε πώς θα ζείτε και πώς θα φέρεσθε στο ποιμνίό σας στο οποίο το Άγιο Πνεύμα σας έθεσε επισκόπους για να ποιμαίνετε την Εκκλησία του Θεού, την οποία απέκτησε με το αίμα του' (Πράξ. 20,28), (ε) Στη Β' Θεσσαλ. Επιστολή του Παύλου: 'Ο Κύριος (Άγιο Πνεύμα) να κατευθύνει τις καρδιές σας στην αγάπη του Θεού (Πατέρα) και στην υπομονή του Χριστού' (3,5). Τα τρία πρόσωπα της Θεότητας δεν είναι τρεις τρόποι εμφανίσεως του ενός Θεού στην ιστορία (αιρετικός Σαβέλλιος), αλλά κάθε πρόσωπο είναι τέλειος Θεός, ίσο,

ομοδύναμο και ομοούσιο με τα άλλα. Η μόνη διαφορά βρίσκεται στις προσωπικές ιδιότητες ενός εκάστου των προσώπων. Μόνο ο Πατέρας είναι αγέννητος, μόνο ο Υιός γεννάται προαιωνίως και μόνο ο Παράκλητος εκπορεύεται από τον Πατέρα. Οι ιδιότητες της ουσίας όμως είναι κοινές και στα τρία πρόσωπα (παντοδυναμία, πανσοφία, πανταχού παρουσία κ.α.), αλλά και κάθε πρόσωπο ενεργεί ομού με το άλλο για τη σωτηρία του κόσμου (δημιουργία του κόσμου, σταυρική θυσία του Ιησού, Πεντηκοστή κ.λπ.).

Ο Θεός αποκαλύπτεται με τον Χριστό ότι είναι Πατέρας φιλόανθρωπος και αγάπη και όχι Θεός μίσους και κακίας όπως πίστευαν παλαιότερα. Στα μάτια και τα χείλη διαφόρων ασσυροβαβυλωνιακών ειδωλίων διαπιστώνουμε τον αρχέγονο τρόπο των προχριστιανικών ανθρώπων απέναντι στους θεούς, που τους φαντάζονταν φοβερούς και εκδικητικούς. Για να τους εξευμενίσουν εξάλλου συχνά προσέφεραν σ' αυτούς ζωοθυσίες και ανθρωποθυσίες. Ωραιότατα, η παραβολή του Ευσπλαχνικού Πατέρα (Ασώτου Υιού) αποδίδει την υπέρτατη φιλανθρωπία του Θεού. Το ότι είναι Πατέρας, φανερώνει ότι είμαστε όλοι παιδιά του Θεού, άρα αδέρφια και όχι μόνο φίλοι, υιοθετημένοι με τη θυσία του Υιού Του, Ιησού Χριστού. Δεν χωρούν λοιπόν διακρίσεις (κοινωνικές, φύλου, θρησκευτικές κ.α. μεταξύ των πιστών). Εννοείται πως η έννοια του Θεού ως Πατέρα υποδηλώνει την καλύτερη σχέση προσώπων με το Θεό και όχι βιολογικότητα και φύλο. Διότι ο Θεός ως Πνεύμα που είναι δεν έχει φύλο! Η σχέση με έναν Θεό εκλαμβανόμενο ως Μητέρα ενέχει μονίμως τον πειρασμό του ξεπεσμού σε μια οργιαστική φυσιολατρική ειδωλολατρία, στη λατρεία της αναβλαστάνουσας φύσης, της τελετουργικής γονιμότητας, της μαγικής κοσμικής ένωσης και της ιερής πορνείας, χαρακτηριστικά των λατρειών γυναικείων θεοτήτων και Μητέρων θεαινών, που συναντάμε στο ελληνικό και ανατολικό παρελθόν. Πολύ σημαντικό είναι να τονίσουμε εδώ ότι δεν πρέπει να φανταζόμαστε τον Θεό ως βίαιο, δυνάστη και καταπιεστή, όπως κάποιοι πατεράδες ήσαν και είναι. Τέτοιου είδους χαρακτηριστικά τού προσέδωσαν και του προσδίδουν όσοι αισθάνονται ανάλογα και φέρονται τοιουτοτρόπως. Ούτε αρμόζει να ειδωλοποιούμε το Θεό ή να τον χρησιμοποιούμε για να κατοχυρώνουμε κοινωνικά κεκτημένα, κατεστημένα και κάθε είδους κυριαρχίες (αντρικού φύλου, θρησκευτικών αρχηγών κ.α.). Η σχέση με το Θεό οφείλει να βασίζεται στην ελευθερία και την ανιδιοτέλεια, την απελευθέρωση, ψυχική και σωματική. Ο Θεός δεν είναι επίσης απρόσωπη δύναμη, αλλά πρόσωπο με το οποίο ερχόμαστε σε κοινωνία δια της προσευχής, της άσκησης και των μυστηρίων.

Ο Θεός είναι ακόμη Παντοκράτορας. Παντοδύναμος, Παντεπόπτης και Κυρίαρχος. Δεν δεσμεύεται για να υπάρχει ούτε και από το ίδιο του το Είναι. Υπάρχει επειδή και μόνο το θέλει ο ίδιος. Ενώ στους ανθρώπους η ύπαρξη είναι αναγκαστική, ο Θεός είναι η πηγή της Ζωής, η ίδια η Ζωή. Προσωπική γεννήτρια, απ' όπου και μόνο αν αντλήσουν η Κτίση και ο άνθρωπος, θα μπορέσουν να ζήσουν. Δεν δεσμεύεται ο Θεός από τη μοίρα, όπως οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων, και δεν είναι όπως εκείνοι απλώς υπεράνθρωπος.

Είναι ακόμη ο Θεός ποιητής-δημιουργός ουρανού και γης, όλων των ορατών δηλαδή και αοράτων πραγματικοτήτων. Δημιούργησε τους αγγέλους πρώτα (Ιώβ

38,7), ύστερα το σύμπαν και τον άνθρωπο, από το μηδέν και από την ελεύθερη θέλησή Του, με μόνο τον δημιουργικό Του Λόγο (δηλ. μέσω του Υιού Του), χωρίς να ήταν αναγκασμένος, αλλά ένεκα του ξεχειλίσματος της αγάπης Του και για την ευτυχία όλων. Στον Πλάτωνα ο Θεός είναι διακοσμητής και μόνο, που βάζει σε τάξη την προϋπάρχουσα ύλη, ενώ στον Ιουδαϊσμό και τον Χριστιανισμό επισημαίνεται το απολύτως κυρίαρχο στοιχείο του, η μοναδικότητά του και η παντοδυναμία του, αφού δεν υπήρχε τίποτε πριν απ' αυτόν. Ο αγγελικός κόσμος (ο αριθμός τους είναι πολύ μεγάλος, διαιρούνται σε 9 τάγματα) πλησιάζεται με τα μάτια της πίστης και την θερμή προσευχή, ενώ εμφανίζεται σε αγίους, ιερείς και παιδιά στην ιστορία της Εκκλησίας. Στην Κ.Δ. οι άγγελοι: φέρνουν στην Θεοτόκο την είδηση της γεννήσεως του Σωτήρα, ψάλλουν κατά τη γέννηση του Ιησού, προστάζουν τον Ιωσήφ να καταφύγει στη Αίγυπτο, υπηρετούν τον Χριστό στην έρημο, φέρνουν στις μυροφόρες το μήνυμα της ανάστασης του Κυρίου, ελευθερώνουν τον απ. Πέτρο από τη φυλακή, προστατεύουν τα μικρά παιδιά. Τα θαύματα των αγγέλων είναι πάμπολλα και αναφέρονται μέσα στην Παράδοση της Εκκλησίας και την Αγία Γραφή. Συμπαρίστανται στους ανθρώπους, μεταφέρουν το μήνυμα του Θεού και τις προσευχές των πιστών, υμνούν ασταμάτητα το Θεό. Κακοί άγγελοι ξέπεσαν κάποτε και μετεξελίχθησαν σε δαίμονες, πονηρά πνεύματα. Αντιστρατεύονται το θέλημα του Θεού, αλλά άθελά τους οδηγούν πολλούς στη σωτηρία, αφού ο πόνος και ο πειρασμός μπορούν να στρέψουν τους ανθρώπους για βοήθεια στη φιλανθρωπία του Θεού. Λατρεία φυσικά αποδίδουμε μόνο στον Τριαδικό Θεό, στον Ιησού Χριστό και τη Θεία Μετάληψη, ενώ τιμή αποδίδουμε στους αγίους και αγγέλους και εξαιρετικά στην Υπεραγία Θεοτόκο.

Η Εξαήμερος του Μωϋσή συμβαδίζει με τη σύγχρονη κοσμολογία και παλαιοντολογία, αφού από κοινού δέχονται ότι η ζωή εμφανίζεται στους πρώτους ωκεανούς και η εξέλιξη της δημιουργίας κόσμου και ανθρώπου δεν αντιφάσκει με τις τελευταίες ανακαλύψεις των επιστημών. Οι έξι ημέρες της Δημιουργίας είναι έξι φάσεις, τεράστια χρονικά διαστήματα, που συμπίπτουν με τους γεωλογικούς αιώνες. Η Γένεση πάντως δεν έχει σκοπό να περιγράψει επιστημονικά τον κόσμο, αλλά θέλει να διακηρύξει ποιητικά ότι ο Θεός βρίσκεται πίσω, μέσα και πάνω απ' όλα και ότι τίποτε δεν είναι τυχαίο! Άλλωστε για τη δημιουργία και εξέλιξη της ζωής συνεργάστηκαν με μοναδικό τρόπο 'άπειροι' παράγοντες και μάλιστα πάντοτε θετικά, προς τα μπρος και προς τα άνω, με άψογο 'πρόγραμμα' και σχέδιο, μέσα από δισεκατομμύρια διεργασίες, ενώ χωρίς τη Θεία Πρόνοια η ζωή θα ξέπεφτε προς το μηδέν από το οποίο και προήλθε.

Ο άνθρωπος είναι η κορωνίδα της δημιουργίας κατά τους Πατέρες της Εκκλησίας. Συγκεφαλαιώνει τον υλικοπνευματικό κόσμο, δηλ. αποτελείται αρμονικά από ψυχή και σώμα. Πλάστηκε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση Θεού. Εκδιπλώνοντας το κατ' εικόνα (λογική, θέληση, ελευθερία) μέσα στην ιστορία, ο σκοπός του ανθρώπου είναι η τελειοποίηση και αγιότητα, η κατά χάρη ένωση με τον Θεό. Η σχέση του ανθρώπου με το Θεό είναι παμπάλαια. Ανθρωπολόγοι, εθνολόγοι, ιεραπόστολοι, φυσιοδίφες, θρησκευολόγοι αποκαλύπτουν ότι οι πρωτόγονοι λαοί ήσαν μονοθεϊστές και αργότερα ξέπεσαν στον πολυθεϊσμό, όπως επισημάναμε ανωτέρω. Όπως ο άνθρωπος διψάει γιατί υπάρχει νερό, όπως πεινάει γιατί υπάρχει τροφή, όπως διαμορφώνει το έμβρυο μάτια στο σκοτάδι για να δει όταν θα γεννηθεί, όπως οι

μέλισσες γονιμοποιούν εν αγνωσία τους τα λουλούδια για τον μετέπειτα πολλαπλασιασμό τους, έτσι και ο άνθρωπος αναζητεί τον Θεό γιατί υπάρχει πραγματικά. Ο Θεός είναι η ίδια η Ζωή και προσφέρει από αγάπη χωρίς φειδώ τη ζωή σε πλήθος όντων, του αγγελικού, φυσικού, ζωικού και ανθρώπινου κόσμου. Χωρίς σύνδεση μαζί Του, με τις άκτιστες ζωογόνες ενέργειές Του, ούτε οι άγγελοι, αλλά ούτε και οι άνθρωποι θα μπορούσαν να ζήσουν αιώνια, διότι δεν έχουν εκ φύσεως την παραδεισένια αθανασία, αλλά αυτή είναι χάρισμα Θεού και αποτέλεσμα της σχέσης μαζί Του.

2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Πιστεύουμε και στον Ιησού Χριστό, τον Υιό του Θεού, που είναι Κύριος και μονογενής, γεννήθηκε δε από τον Πατέρα Του προαιώνια. Είναι φως από το φως του Πατέρα Του, Θεός αληθινός. Γεννήθηκε και δεν δημιουργήθηκε, όπως διάφορες αιρέσεις μέχρι σήμερα κακώς διδάσκουν. Έχει δε την ίδια ουσία με τον Πατέρα Θεό, ενώ μέσω αυτού πλάστηκαν τα πάντα. Όταν ήρθε 'το πλήρωμα του χρόνου', ο Υιός του Θεού έγινε και άνθρωπος (Θεάνθρωπος) και ονομάστηκε Ιησούς Χριστός. 'Ιησούς' σημαίνει τον Σωτήρα και Λυτρωτή των ανθρώπων, ενώ ο τίτλος 'Χριστός' δηλώνει τον κεχρισμένο άγιο του Θεού, όχι όμως με λάδι και αρωματικές ουσίες, όπως συνέβαινε στην αρχαιότητα με τους προφήτες και βασιλείς, αλλά με το Άγιο Πνεύμα.

Ο Ιησούς Χριστός, σύμφωνα με την αλήθεια της Εκκλησίας, την εμπειρία των αγίων, τις Παλαιοδιαθηκικές προφητείες, τις εν Πνεύματι αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων, την λειτουργική μαρτυρία: (1) Είναι ένα με το Θεό: «Εγώ και ο Πατέρας μου είμαστε ένα» (Ιωάννη 10,30), διακηρύσσει ο ίδιος. Πήραν τότε πέτρες οι Ιουδαίοι για να τον λιθοβολήσουν. Διότι κατάλαβαν πολύ καλά τι εννοούσε: εξίσωνε δηλαδή τον εαυτόν του με το Θεό. Στον απόστολο Φίλιππο, που του ζήτησε κάποτε να τους αποκαλύψει τον Πατέρα του, τού λέγει: «Τόσο καιρό είμαι μαζί σας Φίλιππε και δεν με γνώρισες;» (Ιω. 14, 8-10). Και στον απόστολο Θωμά, που ρώτησε να μάθει τον δρόμο προς τον Θεό, απαντά: «Εγώ είμαι ο δρόμος, η αλήθεια και η ζωή». (2) Είναι Θεός ο ίδιος: Ο απόστολος των εθνών γράφει: «Αν και είχε την Θεότητα εκ φύσεως (εν μορφή Θεού υπάρχων), δεν φοβήθηκε να αφήσει τη δόξα του. Αλλά ταπεινώθηκε (εαυτόν εκένωσε), λαμβάνοντας μορφή ανθρώπου» (Φιλιπ. 2,6-7). Ο δύσπιστος απόστολος Θωμάς, βλέποντάς τον αναστημένο, ομολογεί: «Ο Κύριός μου και ο Θεός μου» (Ιω. 20,28). Ο Ιησούς όχι μόνο δεν τον διορθώνει, αλλά του λέει: 'επειδή με είδες Θωμά πίστεψες; Μακάριοι όσοι θα πιστέψουν χωρίς να με δουν' (εννοείται με τα σωματικά τους μάτια). Ο Ιησούς Χριστός, στην Αποκάλυψη, λέγει περί εαυτού: «Εγώ είμαι το Α και το Ω, Εκείνος που υπάρχει, υπήρχε και θα έλθει και πάλι, ο Παντοκράτορας» (1,8) και ακόμη: «Ο πρώτος και ο τελευταίος, η Αρχή και το Τέλος» (22,13).

Ο Ιησούς Χριστός είναι 'Φῶς ἐκ φωτός'. Όπως και στην αρχαία Ελλάδα, έτσι και στην αρχαία εβραϊκή θρησκεία έχουμε συνάρτηση Θεού και φωτός σε πάρα πολλά χωρία. Αναφέρουμε μόνο ότι ο Θεός καλείται και Αδονάγ, που παράγεται από τη ρίζα 'αδά' ή 'αζά' (αίθω, άζω) = λάμπειν, δηλαδή ο ακτινοβολών, ο αιγλοβόλος. Αυτή είναι ετυμολογικά και η σημασία της ρίζας της λέξης 'Κύριος', του ονόματος που χρησιμοποιούν οι Ο' για τον Θεό (στα Ινδοευρωπαϊκά 'HUR' ή 'UR' σημαίνει λάμπω, φως, λευκότητα). Ομοίως, μια σειρά από ονόματα του Θεού στην Π.Δ. ή ειδωλολατρικών θεοτήτων έχουν ρίζα τη λέξη EL που σημαίνει φωτεινός, φως: El - Elohim, Melekh (βασιλιάς), Μολώχ, Βάαλ, Βεελζεβούλ. Στον Μωυσή εμφανίστηκε ο Θεός μέσα από τη φλεγόμενη βάτο. Μετά την έξοδο από την Αίγυπτο, ο Μωυσής και οι Ισραηλίτες είχαν οδηγό μια φωτεινή νεφέλη τη νύχτα. Πύρινη στήλη εξ ουρανού χώρισε τους Ισραηλίτες από τους Αιγυπτίους, μέχρις ότου διαβούν την Ερυθρά Θάλασσα και σωθούν κ.λπ. Στην Κ.Δ. ομοίως, η γέννηση του Χριστού συνδέεται με ένα φωτεινό μετέωρο (άστρο της Βηθλεέμ). Τους βοσκούς περιέλαμψε δόξα Θεού, δια των αγγέλων που υμνούσαν τη θεία γέννηση. Ο γέροντας Συμεών ονομάζει το βρέφος Ιησού 'φως εις αποκάλυψιν εθνών'(Λουκ. 2,32). Στην Μεταμόρφωση του Κυρίου (Ματθ. 17,2), τα ιμάτιά του έλαμψαν δυνατότερα από τον ήλιο. 'Εγώ ειμί το φως του κόσμου' (Ιω. 18,8) και 'φως ελήλυθα εις τον κόσμον' (Ιω. 12,46), λέγει ο Ιησούς. 'Φως ιλαρόν', ψέλνουμε στην Εκκλησία. Η γέννηση του Χριστού 'ανέτειλε τω κόσμω το φως το της γνώσεως' και 'σε προσκυνείν τον ήλιον της δικαιοσύνης', ψέλνουμε στην Εκκλησία. Στην Παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας υπάρχει εκτενής αναφορά και προσευχητική εμπειρία πάνω στο άκτιστο φως του Θεού, που βιώνουν οι άγιοι μυστηριακά. Η ταύτιση του Χριστού με το φῶς (Ήλιος της δικαιοσύνης) δεν είναι μόνο θεολογική αλήθεια αλλά υπήρξε και ιστορική ανάγκη. Μυστηριακές ανατολικές θρησκείες πέρασαν στην Ελλάδα και Ρώμη και απέδιδαν ιδιότητες άλλων θεών σε άλλους. Οι Ρωμαίοι ταύτισαν τον Μίθρα με τον 'αήττητο ήλιο', που ανταγωνιζόταν τη λατρεία του Χριστού και γιορταζόταν στις 22 Δεκεμβρίου, κατά την αλλαγή του ηλιοστασίου. Οι ύμνοι προβάλλουν τον Χριστό ως τον αληθινό ήλιο για να αντιπαρατάξουν την πίστη τους. Τα Χριστούγεννα σαν γιορτή εμφανίστηκαν τον 4ο αιώνα για να καταπολεμηθεί η λατρεία του 'Θεού Ηλίου' της εποχής εκείνης. Κανονικά η γέννηση του Κυρίου γιορταζόταν μαζί με τη βάπτισή του κατά τα Θεοφάνεια.

Το 'δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο' σημαίνει ότι όλα όσα υπάρχουν δημιουργήθηκαν από τον Πατέρα, διά του Υιού και εν Αγίω Πνεύματι. Συμμετέχει ολόκληρη η Αγία Τριάδα από κοινού στο έργο της δημιουργίας των πάντων, ιδιαίτερος όμως η πλάση ολόκληρη χρωστά την ύπαρξή της και το είναι της στον Υιό και Λόγο του Θεού, μέσω του οποίου εμφανίστηκε το σύμπαν από το μηδέν.

3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Ο Υιός του Θεού χωρίς να είναι υποχρεωμένος, αλλά κινούμενος από την άπειρη αγάπη του για το πλάσμα του, τον άνθρωπο, γεννήθηκε ως άνθρωπος από την

Παρθένο Μαρία, με τη συνέργεια του Αγίου Πνεύματος. Σύμφωνα με τον ευαγγελιστή Ιωάννη, τον Θεολόγο της Πρώτης Εκκλησίας, ο Χριστός είναι ο Λόγος του Θεού: «Στην αρχή ήταν ο Λόγος και ο Λόγος ήταν Θεός.... Ο Λόγος έγινε άνθρωπος και σκήνωσε ανάμεσά μας, και είδαμε τη δόξα του, δόξα που έχει ο μονογενής Υιός από τον Πατέρα του, πλήρης χάριτος και αληθείας» (Ιω. 1,1-14). Ο σκοπός της Θείας Ενανθρώπησης είναι η ένωση των πάντων στο πρόσωπο του Χριστού, η θυσία Του υπέρ της λύτρωσης των ανθρώπων και η θέωσή τους με τα μυστήρια της Εκκλησίας. Για τον Μ. Αθανάσιο, κατέβηκε στη γη για να ανεβούμε εμείς στον ουρανό. Έγινε άνθρωπος για να γίνουμε εμείς κατά χάριν θεοί. Γεννήθηκε όμοιος σε όλα με μας εκτός από την αμαρτία. Ο Χριστός δεν είχε εσωτερικούς πειρασμούς. Και αυτός ο διάβολος τού επιτέθηκε εξωτερικά και αντικρούστηκε πλήρως. Δεν είχε ροπή προς την αμαρτία, αφού γεννήθηκε χωρίς το προπατορικό αμάρτημα.

Το μεγαλείο της Θεοτόκου φαίνεται στο Πρωτευαγγέλιο, όπου αναφέρεται ότι ο απόγονός της (ο Χριστός) θα πατήσει το κεφάλι του φιδιού και θα λυτρώσει την ανθρωπότητα (Γεν. 3,15). Ο Ησαΐας την ονομάζει 'Παρθένον που θα κυφορήσει τον Υιόν του Θεού' (7,14) και ο αρχάγγελος Γαβριήλ την ονομάζει 'Κεχαριτωμένη' (Λουκ. 1,28 κ.ε.). Η δε Αποκάλυψη αναφέρεται σ' αυτήν ως 'γυνή περιβεβλημένη τον ήλιον' (12,1). Δεν υπάρχει άλλο θαύμα στο σύμπαν σαν την Θεοτόκο, διδάσκει ο ιερός Πρόκλος. Αξιώθηκε να δει κατάματα το Θεό, σύμφωνα με τον Νικόλαο Καβάσιλα. Και ο σπουδαίος ιεροκήρυκας Κων/νος Καλλίνικος επισημαίνει ότι η Παναγία λάμπει σαν τη Σελήνη, οι άγιοι σαν τα αστέρια, ενώ όλοι είναι ετερόφωτοι, γιατί αντλούν από τον ζωοδότη ήλιο Χριστό. Χωρίς το δικό της 'ναι' στο κάλεσμα του Θεού να γίνει μητέρα του Υιού Του, το σχέδιο της σωτηρίας των ανθρώπων θα είχε ναυαγήσει. Ως μητέρα του Θεού (Θεοτόκο την αποκαλεί η Εκκλησία και όχι Χριστοτόκο, όπως ο αιρετικός Νεστόριος αρέσκετο να την αποκαλεί) είναι η ισχυρότερη μεσίτρια προς τον Υιόν της και πάντοτε παρακαλεί υπέρ ημών τον Θεό και Κύριό της. Στο όνομά της έχουν γίνει 'άπειρα' θαύματα. Υπήρξε Αειπάρθενος πριν, κατά και μετά τον τόκο της (Ματθ. 1,18-20) & Λουκ. 1,34-35). Δεν γεννήθηκε βέβαια απαλλαγμένη από το προπατορικό αμάρτημα (όπως δέχεται η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία), αλλά αγιάσθηκε κατά τον Ευαγγελισμό. Όταν συμπλήρωσε τα χρόνια της ζωής της στη γη, και αφού διετέλεσε και διατελεί ως μητέρα της Εκκλησίας, κοιμήθηκε και αμέσως μετά μετέστη προς την Ζωή, δηλαδή προς τον ίδιο τον Υιό της. Το σώμα της κατέστη άφθαρτο αφού όχι μόνο στους εννιά μήνες της εγκυμοσύνης της ενώθηκε το αίμα της με το αίμα του Θεανθρώπου-παιδιού της, αλλά και ένεκα της συνεχόμενης προσευχής της και της συμμετοχής της στα μυστήρια της νεοϊδρυθείσας Εκκλησίας. Η Αγία Γραφή ερμηνευόμενη ορθολογιστικά, και όχι Πατερικά και Ορθόδοξα, εγείρει παρεξηγήσιμες έννοιες. Χωρίς το Άγιο Πνεύμα δεν εξηγείται ορθώς (Λουκ. 24,45). Λ.χ. αναφέρονται στα Ευαγγέλια αδέρφια του Ιησού, αν και πρόκειται για παιδιά του Ιωσήφ από προηγούμενη γυναίκα του, ή για ξαδέλφια του Ιησού. Τα ανίψια και οι θείοι, αλλά και τα ξαδέλφια μεταξύ τους, ονομάζονταν τότε αδέρφια. Π.χ. Αβραάμ και Λωτ, Λάβαν και Ιακώβ, αν και είχαν σχέση θείου και ανιψιού (Γεν. 29,15/14,14). Η λέξη 'πρωτότοκος' που αναφέρεται για τον Ιησού, επισημαίνει την ξεχωριστή και πνευματική Του σχέση με τον Θεό. Έχει την έννοια του μοναδικού, του διακεκριμένου, του ιδιαίτερα αγαπητού, όπως πχ. 'υιός πρωτότοκός μου Ισραήλ'

(Εξ. 4,22) και 'Εκκλησία πρωτοτόκων εν ουρανοίς' (Εβρ. 12,23) ονομάζονται οι χριστιανοί από τον απ. Παύλο. Πρωτότοκος ονομαζόταν και το πρώτο παιδί που γεννιόταν σε κάθε σπιτικό, ακόμα κι αν δεν επακολουθούσε δεύτερο (Εξ. 2,12-13/34,19 κ.ε.). Η φράση: 'δεν γνώριζε ο Ιωσήφ τη γυναίκα του μέχρις ότου γέννησε τον γιο της τον πρωτότοκον' (Ματθ. 1, 25) δηλώνει πάντα στους Εβραίους μια κατάσταση που δεν μεταβάλλεται και όχι το μέλλον. Π.χ. αναφέρεται για τη Μελχόλ, την κόρη του Σαούλ: 'δεν απέκτησε γιο μέχρις ότου πέθανε' (β' Βασ. 6,23). Αυτό δεν σημαίνει ότι γέννησε μετά. Ακόμη, 'δεν πίστεψαν οι Ιουδαίοι ότι ήταν τυφλός, μέχρις ότου φώναξαν τους γονείς του' (Ιω. 9,18), αναφέρει το Ευαγγέλιο. Στα επόμενα εδάφια αποδεικνύεται πως ούτε και μετά το πίστεψαν. Τέλος, μοναδικές εμπειρίες αγίων προσώπων και στην Π.Δ., εικονίζουν τη Θεοτόκο και προαναγγέλλουν τη δόξα της, όπως π.χ. η Κλίμακα του Ιακώβ, η φωτεινή νεφέλη στην έρημο, η άφλεκτος βάτος μέσα από την οποία αποκαλύφθηκε ο Θεός στον Μωυσή κ.α.

Όλες οι φυλές, λαοί και θρησκείες είχαν έντονη την αναζήτηση του Μεσσία, που συνέπεσε στα χρόνια που γεννήθηκε ο Χριστός. Οι προφητείες μάλιστα της Π.Δ. για τον Μεσσία είναι πάνω από 300. Πραγματοποιήθηκαν όλες στη ζωή και το πάθος του Κυρίου. Ο Ιησούς Χριστός γεννήθηκε, σύμφωνα και με τον μεγάλο ιστορικό και γιατρό της Πρώτης Εκκλησίας Λουκά, στα χρόνια του αυτοκράτορα Οκταβιανού Αυγούστου (31 π.Χ. - 14 μ.Χ.). Σ' αυτόν αναφέρονται οι τέσσερις ευαγγελιστές Ματθαίος, Μάρκος, Λουκάς και Ιωάννης, οι επιστολές της Καινής Διαθήκης και εκείνες του αποστόλου Παύλου. Αλλά και οι ιστορικοί: Ιώσηπος (Ιουδαίος), Φίλωνας, Τάκιτος και Σουετώνιος (Ρωμαίοι), Πλίνιος ο νεώτερος, διοικητής της Βιθυνίας, το εβραϊκό Ταλμούδ, ο ειδωλόλατρες Θαλλός (55 μ.Χ.), καθώς και οι αιρετικές χριστιανικές ομάδες και οι Απολογητές των πρώτων χριστιανικών χρόνων.

Ο Κύριος εγκαινίασε τη Βασιλεία του Θεού επί της γης (αγιοπνευματική εκκλησιαστική ζωή), δίδαξε με Παραβολές την αγάπη προς τους εχθρούς, την ισότητα των ανθρώπων, την πνευματική ελευθερία, τη Θεία δικαιοσύνη, τη μετάνοια. Η ζωή του υπήρξε υποδειγματική. Ως νέος Ορφέας σαγήνευσε τα πλήθη με τις ουράνιες αλήθειες του, που μετέδιδε με απλά και σοφά λόγια. Τα θαύματά του ήταν 'άπειρα' (Ιω. 21,25) και τα τελούσε με τη θεία του δύναμη και μάλιστα σε δημόσιους χώρους κατά τη διάρκεια της ημέρας. Θεράπευε ανάπηρους, τυφλούς, λεπρούς, δαιμονισμένους, ανέστανε νεκρούς, ηρέμησε φουρτουνιασμένη θάλασσα και πολλαπλασίασε κατά χιλιάδες φορές μερικά ψωμιά και ψάρια. Σπουδαιότερα όμως θαύματα ήσαν και είναι οι πνευματικές μεταστροφές εκατομμυρίων ανθρώπων στο πέραςμα της ιστορίας και τα πάμπολλα θαύματα των αγίων στο όνομά Του. Έταξε θυσίες, φυλακίσεις και μαρτύρια και τον ακολούθησαν αμέτρητοι άνθρωποι. Αυτό αποδεικνύει ότι είναι όντως ο γιος του Θεού. Τον λάτρεψαν χιλιάδες Ιουδαίοι ως Θεό, αφού έγιναν χριστιανοί, αν και είχαν από τα παιδικά τους χρόνια διδαχθεί μόνο τον Θεό να λατρεύουν. Αυτό εξηγείται μόνο με τα λόγια του ιδίου: 'όταν εγώ υψωθώ (σταυρωθώ και αναληφθώ), τους πάντες θα ελκύσω προς τον εαυτόν μου' (Ιω. 12,32).

4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Με τη σταύρωσή του ο Χριστός ἔνωσε ουρανό και γη και συμφιλίωσε Θεό και ανθρωπότητα. Είναι ο μέγας Ειρηνοποιός και στο διηνεκές. Εκπληρώθηκαν ἔτσι οι προφητείες: (α) του Δαβίδ: 'Τρύπησαν τα χέρια μου και τα πόδια μου' (Ψλμ. 21,17) και (β) του Ησαΐα: 'Αυτός φέρει πάνω του τις δικές μας αμαρτίες και για μας υποφέρει' (53,4). Όπως η μάνα πελεκάνος αυτοτραυματιζόμενη προσφέρει το αίμα της για να ζήσουν τα παιδιά της, σε περίπτωση που τα δαγκώσει φίδι, ἔτσι και ο Χριστός προσέφερε το πανάγιο αίμα του δια του σταυρού για να σώσει τον κόσμο. Το μαρτύριο του σταυρού υπήρξε το πλέον επώδυνο και εξευτελιστικό, πόσο μάλλον αφού προηγουμένως είχε υποστεί ο Κύριος και πολλές μαστιγώσεις, ἔχασε σχεδόν ὅλο του το αίμα, μετέφερε το βαρύ σταυρό του, καρφώθηκε με μεγάλα καρφιά πάνω σ' αυτόν και φόρεσε αγκάθινο στεφάνι που επέτεινε το βαρύ του πόνο. Αφού είχε ἤδη πεθάνει, το σώμα του δέχθηκε στο θώρακα ἕνα βαρύτατο πλήγμα με στρατιωτική λόγχη για να διαπιστωθεί η τελική του κατάληξη. Από την πληγή αυτή του νεκρού ἤδη Ἰησοῦ ἔτρεξε αίμα και ὕδωρ και ο ευαγγελιστής Ἰωάννης μάς ζητά να πιστέψουμε την μαρτυρία του ως πέρα για πέρα αληθινή. Πράγματι, σήμερα οι γιατροί διαπιστώνουν κάτι που τότε δεν ἦταν γνωστό: Ὅτι δηλαδή στον χώρο του ἄνω διαφράγματος του ανθρώπου, λίγη ὥρα μετά τον βιολογικό θάνατό του, σχηματίζεται ἕνα υγρό, που ἔχει αυτά τα χαρακτηριστικά και επαληθεύει τα Ευαγγέλια. Επαληθεύεται ἀκόμη ὅτι ο Χριστός εἶχε πράγματι πεθάνει πάνω στο σταυρό. Το ἄπνουν σώμα Του, αφού σαβανώθηκε, τοποθετήθηκε σε λαξευμένο σπήλαιο. Η οπή του τάφου κλείστηκε με βαρύ λίθο και σφραγίστηκε. Τις τρεις ἡμέρες του θανάτου του, η ψυχή Του ενωμένη με την θεότητά Του 'κατέβηκε' στον ἄδη και κήρυξε στα φυλακισμένα ἐκεῖ πνεύματα και ἔσωσε ὅσους εἶχαν τις προϋποθέσεις για σωτηρία (Ψ. 15,10/Α' Πέτρ. 3,18-20).

Πραγματοποιήθηκε και η προφητεία της Γραφής που λέει: 'δεν θα εγκαταλείψεις την ψυχή μου στον ἄδη, ούτε θα επιτρέψεις στον ἅγιόν σου να υποστεί σωματική διαφθορά (αποσύνθεση)' (Ψλμ. 15,10), καθώς και του Ἰερεμία που αναφέρει για τον Μεσσία ὅτι 'ὡς αρνίο ἀκακο θα οδηγηθεῖ στη θυσία' (11,19). Αλλά και ο μέγας τραγικός ποιητής Αἰσχύλος εἶχε γράψει διάλογο μεταξύ του θεού Ἑρμή και του Προμηθέα που ἀποκαλύπτει την κάθοδο του Χριστοῦ στον ἄδη: 'δεν θα πάρουν τέλος τα βάσανά σου μέχρις ὅτου κάποιος Θεός εμφανιστεῖ που θα θελήσει να κατέβει στον ἄδη, παίρνοντας πάνω του τα πάθη σου' (Προμηθέας Δεσμώτης, στ. 1026-9). Βγήκε ἀκόμη αληθινή μια καταπληκτική προφητεία του Ησαΐα ως εξής: 'Ὁ τάφος Του ορίστηκε με τους κακούργους. Ὅμως, στο θάνατο Του στάθηκε με τον πλούσιο' (53,9). Ο Χριστός πέθανε πράγματι ἀνάμεσα σε δύο ληστές. Θάφτηκε ὁμως στον τάφο που προοριζόταν για τον Ἰωσήφ ἀπό την Αριμαθαία, πλούσιο βουλευτή και κρυφὸ μαθητὴ του Χριστοῦ. Ο ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει ὅτι ο Χριστός 'μάς εξαγόρασε ἀπό την κατάρα του νόμου, με το να γίνει για χάρη μας προσωρινά ο ἴδιος κατάρα' (Γαλ. 3,13). Πράγματι, ο σωτήρας ἔκανε σε μας μια πνευματική μετάγγιση αἵματος και η ανθρωπότητα ἀπό ετοιμοθάνατη που ἦταν ἀναζωογονήθηκε. Σώθηκε μάλιστα ἀπό την ἀπερίγραπτη ἀπιστία, διαφθορά και κακία.

5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρα κατὰ τὰς Γραφάς.

Ο Χριστός αρκετές φορές προείπε την ζωηφόρα ανάστασή του και έγινε πραγματικά. 'Γκρεμίστε, είπε, τον ναό αυτόν (εννοούσε το σώμα του) και θα τον ανοικοδομήσω και πάλι' (βλ. Ιω. 2,19 και Πρ. 1,3). Αν οι απόστολοι δεν είχαν δει και νουθετηθεί από τον αναστημένο, για 40 ημέρες μάλιστα πριν αναληφθεί, δεν θα δεχόντουσαν να χάσουν περιουσίες, να αφήσουν οικογένειες, να περιφρονήσουν και την ίδια τη ζωή τους κηρύσσοντας την ανάσταση του Ιησού. Οι μαθητές του Ιησού, όταν πρωτάκουσαν από τις Μυροφόρες ότι αναστήθηκε, δεν τις πίστεψαν. Αλλά και ο απόστολος Θωμάς φάνηκε ιδιαίτερα δύσπιστος έως ότου τον είδε αναστημένο την δεύτερη εβδομάδα και διαπίστωσε ιδίοις χερσίν το τρυπημένο από τα καρφιά σώμα Του. Αυτό αποδεικνύει ότι οι μαθητές και οι απόστολοι δεν είχαν παραισθήσεις, αλλά ήσαν πολύ προσγειωμένοι ως καθημερινοί, πρακτικοί Ιουδαίοι που ήσαν. Άλλωστε για 40 ημέρες ο Θεάνθρωπος δίδασκε και περπατούσε με τους μαθητές του, όλες τις ώρες της ημέρας, και τον είδαν συνολικά πάνω από 500 άνθρωποι, άντρες και γυναίκες σε έντεκα ξεχωριστές περιπτώσεις. Δεν επρόκειτο επομένως για φαντασία ορισμένων γυναικών (Μυροφόρων). Ούτε παθαίνουν παράκρουση τόσοι άνθρωποι, όταν μάλιστα δήλωσαν πως μετά τις 40 ημέρες σταμάτησαν και οι εμφανίσεις Του (διότι αναλήφθηκε). Κλοπή του ένδοξου νεκρού σώματος δεν θα μπορούσε να είχε γίνει, διότι όχι μόνο φρουρούσαν τον τάφο 16 πάνοπλοι στρατιώτες αλλά και γιατί οι μαθητές Του κρυβόντουσαν για τον φόβο των Ιουδαίων και των Ρωμαίων. Ο δε Πέτρος τον είχε ήδη απαρνηθεί τρεις φορές όσο Εκείνος ζούσε, πόσο μάλλον θα φοβόταν αφού πέθανε και ετάφη. Το ότι ξεχύθηκαν οι απόστολοι μετά την Πεντηκοστή σαν άφοβα λιοντάρια διδάσκοντας και βαπτίζοντας Ιουδαίους και Εθνικούς στο όνομα του Ιησού, αυτοί που λίγο πριν φοβόντουσαν σαν λαγοί μπροστά στον κυνηγό, μόνο έργο του Αγίου Πνεύματος μπορούσε να είναι και της Χάριτος του Αναστάντος Κυρίου. Τέλος, ο απόστολος Παύλος, που υπήρξε αρχικά διώκτης των χριστιανών, είδε τον Χριστό μέρα μεσημέρι και έκτοτε έγινε το κυριότερο σκεύος εκλογής Του για τον ευαγγελισμό των εθνών. Η θαυμάσια αποστολική και ιεραποστολική ζωή του περιγράφεται αναλυτικά στις Πράξεις των αποστόλων.

Κατά τας Γραφάς: Με τους ομοδύναμους όρους 'Γραφές', 'Αγία Γραφή', 'Βίβλος', εννοούνται το σύνολο των βιβλίων της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, που αναφέρονται στην αποκάλυψη του Θεού και στις αλήθειες της πίστεως. Κεντρικός πρωταγωνιστής τόσο στην Π.Δ. όσο και στην Κ.Δ. είναι το Θεανδρικό πρόσωπο του Ιησού Χριστού, ως Λυτρωτής και Μεσσίας. Η Π.Δ. αποτελείται από 49 βιβλία και περιγράφει την δημιουργία του κόσμου, την ιστορία της ανθρωπότητας και του Ισραήλ μέχρι την εποχή του Χριστού. Η Κ.Δ. αποτελείται από 27 βιβλία και περιγράφει τη γέννηση και διδασκαλία του Κυρίου, τα πάθη και την ανάστασή του, τη μαρτυρία και το μαρτύριο της πρώτης Εκκλησίας, το έργο των αποστόλων χάριν του Ευαγγελίου, θεολογικά μηνύματα με μορφή Επιστολών και την Αποκάλυψη του αγίου Ιωάννη. Είμαστε σίγουροι όμως για την γνησιότητα και φερεγγυότητα της Καινής Διαθήκης; Απολύτως! Όχι μόνο τα τοπωνύμια, πρόσωπα, πολιτικοί και θρησκευτικοί τίτλοι, ονόματα, συνήθειες της εποχής του Χριστού

αποδείχθηκαν από την Αρχαιολογία απολύτως ιστορικά και πραγματικά, αλλά και οι Ευαγγελιστές περιγράφουν ειλικρινέστατα και χωρίς να διστάζουν ωμή την αλήθεια των διαδραματιζόμενων γεγονότων. Λ.χ. γράφουν ότι ο κορυφαίος απόστολος Πέτρος φοβήθηκε για τη ζωή του μπροστά σε τρεις υπηρέτες και εγκατέλειψε τον Χριστό ή ότι ο Χριστός επίσης προδόθηκε από ένα μαθητή του, τον Ιούδα, ότι οι ίδιοι οι μαθητές του Χριστού δεν πίστευαν στην ανάστασή του (ούτε και τα αδέρφια Του εξάλλου πριν την ανάστασή Του) και κατηγορήσαν ως μισότρελες της μυροφόρες και πολλά άλλα. Μάλιστα, σώζονται πάνω από 600.000 τουλάχιστον μικρά και μεγάλα τμήματα της ελληνικής Αγίας Γραφής (Παλαιάς και Καινής Διαθήκης), που απέχουν ελάχιστα χρόνια από τα πρωτότυπα κείμενα και που διαφέρουν μεταξύ τους μόνο σε ορισμένες λεπτομέρειες.

6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Μια γιορτή, που αν και είναι τόσο σημαντική ανάμεσα στις Δεσποτικές εορτές, δεν είναι και τόσο γνωστή, είναι η Ανάληψη του Κυρίου. Για σαράντα ημέρες μετά την ανάστασή του ο Χριστός δίδασκε τους μαθητές του, αποκάλυπτε αλήθειες, ενώ παράλληλα και βιωματικά τούς μάθαινε ότι δεν θα τον έχουν πλέον μπροστά τους σωματικά, αλλά θα τον βλέπουν, όπως και όλοι οι χριστιανοί, με τα μάτια της πίστεως και δι' Αγίου Πνεύματος. Μετά τις 40 ημέρες, ευλογώντας τους, ανέβηκε προς τον ουρανό (Λουκ. 24,51), όσο οι μαθητές του τον αποχαιρετούσαν συγκινημένοι, σύμφωνα και με το προφητικό «Ανέβη ο Θεός εν αλλαλαγμῷ, Κύριος εν φωνῇ σάλπιγγος». Εκάθησε έκτοτε ο Χριστός στα δεξιά του Πατέρα του και αγίασε την ανθρώπινη φύση, την ένωσε με τη Θεότητα. Επετεύχθη πλήρως ο σκοπός της Θείας Ενανθρώπησης που ήταν η ένωση θείας και ανθρώπινης φύσεως στο πρόσωπο του Χριστού, βεβαίως ασύγχυτα, άτρεπτα, αδιαίρετα. Ο ίδιος πριν αναχωρήσει παρηγόρησε τους μαθητές του, αλλά και κάθε χριστιανό στη συνέχεια, λέγοντας τους πως 'δεν θα σας αφήσω ορφανούς' (Ιω. 14,18) και ότι 'Θα είμαι μαζί σας όλες τις ημέρες και μέχρι τη συντέλεια' (Ματθ. 28,20). Αυτό ισχύει όχι μόνο πνευματικά, αλλά και υλικά, αφού ο πιστός γνωρίζει ότι κοινωνάει κάθε φορά το θεωμένο σώμα και αίμα του Χριστού. Τους ανήγγειλε ότι φεύγοντας θα τους στείλει τον Παράκλητο για να βαπτισθούν και να ενδυναμωθούν ώστε να γίνουν μάρτυρές Του σε όλη τη γη (Πράξ. 1,8). Η ιεραποστολή επομένως είναι βασική αποστολή της Εκκλησίας, αλλά και ημών των χριστιανών.

7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Σε συνέχεια από την προηγούμενη παράγραφο: Οι μαθητές παρακολούθησαν τον ανερχόμενο Κύριο, ώσπου ένα φωτεινό σύννεφο τον έκρυψε από την όρασή τους. Τότε δύο λάμποντες άγγελοι παρουσιάστηκαν και εξήγησαν στους μαθητές Του ότι

όπως έφυγε, έτσι και πάλι θα εμφανισθεί στη γη με όλη του τη δόξα (Πράξ. 1,8-11). Οι μαθητές του Κυρίου παρέμειναν από τότε, και για δέκα μέρες μέχρι την Πεντηκοστή, μόνοι, χωρίς καθοδήγηση, για να αντιληφθούν πόσο αδύναμοι ήσαν χωρίς το Θεό και πόσο μεγάλη είναι η δύναμη του Αγίου Πνεύματος, που αμέσως μετά θα ελάμβαναν.

Πριν από τη Δεύτερη Έλευση του Κυρίου θα συμβούν κάποια κοσμοϊστορικά γεγονότα που θα αναγγείλουν την τελική Κρίση του κόσμου. Όπως περιγράφονται στην Καινή Διαθήκη, αυτά είναι: Η διάδοση του Ευαγγελίου στον κόσμο, η εμφάνιση του αντιχρίστου, οι γενικοί πόλεμοι, η εξάλειψη της αγάπης, η επιστροφή των Εβραίων στον Χριστιανισμό (βλ. Β΄ Τιμ. 3,1-5). Η μορφή του παρόντος κόσμου θα καταστραφεί (Β΄ Πέτρ. 3,10) και θα ισχύσει από τότε και για πάντα η Βασιλεία του Θεού. Ο χρόνος της Δεύτερης Παρουσίας του Χριστού είναι παντελώς άγνωστος, ακόμη και στους αγγέλους. Η εφεύρεση διαφόρων χρονολογιών του Τέλους, στην οποία επιδόθηκαν αρκετές ακραίες προτεσταντικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων και των Μαρτύρων του Ιεχωβά, αποδείχθηκαν εσφαλμένες και απομάκρυναν πολλούς πιστούς τους από τις οργανώσεις τους. Η πρώτη έλευση του Κυρίου έγινε εν πλήρει ταπεινώσει, η δεύτερη έλευσή του θα γίνει εν πλήρει δόξη και δυνάμει. Όλοι θα παρασταθούμε μπροστά στο βήμα του Χριστού για να κριθούμε με δικαιοσύνη και πάνω στην αγάπη (Πράξ. 17,31 & Ρωμ. 14,10). Τότε, κατά το Ευαγγέλιο ιδίως του Ματθαίου, θα χωρισθούν τα πρόβατα από τα ερίφια, δηλαδή οι άγιοι από τους αμετανόητους ανθρώπους, και οι μεν πρώτοι θα απολαύσουν την αιώνια ευτυχία της κοινωνίας με το Θεό, ενώ οι δεύτεροι θα υποστούν την αιώνια θλίψη.

8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

Μόνο η κάθοδος του Αγίου Πνεύματος θα μπορούσε να μεταβάλλει με θαυμαστό τρόπο τη ζωή των μαθητών του Κυρίου, όπως και πράγματι συνέβη 10 ημέρες μετά την Ανάληψη του Χριστού. Την ημέρα της Πεντηκοστής, οι απλοϊκοί ψαράδες της Γαλιλαίας επλήσθησαν Πνεύματος Αγίου και με θεία τόλμη και αφοβία στη συνέχεια έστρεψαν δια των αγιοπνευματικών κηρυγμάτων τους όλα τα έθνη προς τον αναστάντα Κύριο. Αυτό γιατί το Άγιο Πνεύμα είναι Κύριος και Θεός, το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, ομόθρονο και αχώριστο από τον Πατέρα και τον Υιό. Στην Κ.Δ. μάλιστα φαίνεται ολοκάθαρα να ομιλεί, να δίνει εντολές στους αποστόλους, να αποφασίζει, να ερευνά, να λυπάται, να καθοδηγεί τον απόστολο Παύλο, να τελεί τα μυστήρια κ.α. Όχι μόνο και αυτή η Ενανθρώπιση του Υιού του Θεού, δια του Αγίου Πνεύματος και Μαρίας της Παρθένου επετεύχθη, αλλά και χωρίς την καθοδήγηση του Παρακλήτου η Εκκλησία δεν θα σταθεροποιείτο στην αλήθεια ή θα λοξοδρομούσε θεολογικά στην ιστορική της πορεία (Ιω. 16,13). Δεν είναι το Άγιο Πνεύμα επομένως δύναμη Θεού και ενέργεια, αλλά έχει θεία δύναμη και ενεργεί ως Θεός. Ο απ. Παύλος αναφέρει προς τους Θεσσαλονικείς τα εξής: 'Ο Κύριος να κατευθύνει τις καρδιές σας στην αγάπη του Θεού και στην υπομονή του

Χριστού' (Β΄. 3,5). Ο Κύριος εδώ είναι το Άγιο Πνεύμα. Ο Χριστός παραγγέλνει στους αποστόλους του να κάνουν όλα τα έθνη μαθητές του, 'βαπτίζοντάς τους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος' (Ματθ. 28,19). Που σημαίνει ότι το Πνεύμα το Άγιο συνδοξάζεται και συμπροσκυνείται ως Θεός, το ίδιο όπως ο Πατέρας και ο Υιός. Το Άγιο Πνεύμα είναι η ίδια η Ζωή, την οποία μοιράζει αφιλοκερδώς στους θέλοντες ευσεβώς ζην. Ο Μ. Βασίλειος παρομοιάζει το Άγιο Πνεύμα με όρνιθα που ζωοποιεί τα αυγά της, δηλαδή όλη την Δημιουργία, ερμηνεύοντας το 'και Πνεύμα Θεού επεφέρετο επάνω του ύδατος' της Γενέσεως του κόσμου (1,1). Είναι η ψυχή της Εκκλησίας, απ' τα δρώμενα της οποίας (λειτουργία, ακολουθίες, μυστηριακή ζωή) τίποτε δεν γίνεται κατανοητό χωρίς την επενέργεια του Αγίου Πνεύματος. Εξάλλου, 'Κανένας δεν μπορεί να πει ότι ο Ιησούς είναι ο Κύριος, παρά μόνο με τη φώτιση του Αγίου Πνεύματος' (Α΄ Κορ. 12,3). Άλλωστε ο Θεάνθρωπος το είχε ήδη τονίσει: 'Όταν έλθει ο Παράκλητος (ο συνήγορος και μεσίτης), το Πνεύμα το Άγιον που θα στείλει ο Πατέρας στο όνομά μου, εκείνος θα σας διδάξει τα πάντα και θα σας ερμηνεύσει όλα όσα σας είπα' (Ιω. 14,26). Θεός και Θείο Πρόσωπο επομένως ο Παράκλητος, όχι αφηρημένη δύναμη. Επιπλέον, αν και ουσιαστικά οι ιδιότητες των τριών προσώπων της Αγίας Τριάδος είναι κοινές, υποστατικά το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται μόνο από τον Πατέρα και όχι 'και από τον Υιό' (Filioque), σε ακολουθία και των λόγων του Ιησού κατά τη διάρκεια του Μυστικού Δείπνου: 'Όταν έλθει ο Παράκλητος... το Πνεύμα της αληθείας, το οποίο εκπορεύεται από τον Πατέρα, εκείνος θα μαρτυρήσει για μένα' (Ιω. 15,26). Το Άγιο Πνεύμα, ακόμη, χορηγεί τα χαρίσματα στους πιστούς και γενικά στην Εκκλησία Του και αγιάζει τους χριστιανούς. Από τον απ. Παύλο αναφέρονται εννέα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος, ήτοι: εγκράτεια, πραότητα, πίστη, αγαθοσύνη, χρηστότητα, μακροθυμία, ειρήνη, χαρά, αγάπη (Γαλ. 5,22-23), κατ' αυξητική σειρά αγιοπνευματικής σπουδαιότητας. Τα χαρίσματα είναι δείγματα ότι η Βασιλεία του Χριστού ήδη ανέτειλε στον κόσμο και ότι ζούμε από τη γέννηση του Θεανθρώπου κ.ε. στις έσχατες ημέρες, καθώς ο προφήτης Ιωήλ προφήτευσε και ο απ. Πέτρος επαναλαμβάνει στις Πράξεις των Αποστόλων (2,17). Το μεγαλύτερο χάρισμα είναι βέβαια η αγάπη, αλλά και τα ιδιαίτερα χαρίσματα-δώρα του Θεού στον καθένα από εμάς οφείλουμε να τα ανακαλύψουμε και να τα αξιοποιήσουμε προς χάριν όλων. Η πίστη, η διάκριση των πνευμάτων, ο φωτισμός στα θέματα εκκλησιαστικής θεολογίας και ζωής, η καταπολέμηση των παθών, το συγγραφικό τάλαντο κ.α. είναι αποτελέσματα-απαντήσεις του Παρακλήτου στις προσευχές των χριστιανών. Γι' αυτό και η Εκκλησία, χωρίς το Άγιο Πνεύμα, δεν θα διέφερε από κάποιο ίδρυμα ή θα ήταν ένα ηθικό σωματείο και μόνο, ή κάποια ιστορική λέσχη, αφού δεν θα αποτελούσε ζωντανή κοινότητα θεανθρώπινης υφής και ζωής. Τέλος, το Άγιο Πνεύμα είναι εκείνο που ενέπνευσε τους προφήτες ώστε να προφητεύσουν για τον ερχομό στον κόσμο του Μεσσία και λυτρωτή Ιησού. Ο απ. Πέτρος ξεκαθαρίζει ότι καμία επαληθεύσιμη στην ιστορία προφητεία δεν πραγματοποιήθηκε με φυσικό τρόπο ή με ιδιωτικές παραψυχικές δυνάμεις, παρά μόνο το Άγιο Πνεύμα ήταν εκείνο το οποίο ενέπνευσε τους αγίους προφήτες ώστε να προφητεύσουν στο όνομα του Θεού (Β΄ Πέτρ. 1,21).

9. Είς μίαν, Άγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Εκκλησία, κατά τον απόστολο Παύλο, είναι το μυστικό σώμα του Χριστού, στο οποίο εκείνος αποτελεί την κεφαλήν και μέλη είμαστε όλοι οι βαπτισμένοι χριστιανοί, κληρικοί και λαϊκοί (Εφ. 1,22-23/ Α΄ Κορ. 12,12 κ.ε. /Κολ. 1,18). Είναι ακόμη, σύμφωνα με τον ιερό Αυγουστίνο, ο Ιησούς παρατεινόμενος στους αιώνες. Ο Ιησούς Χριστός μίλησε για την άμπελον, που είναι Εκείνος, και για τα κλήματα, που είμαστε εμείς οι πιστοί. Όσο τα κλήματα παραμένουν ενωμένα με τον κύριο κορμό της αμπέλου και αντλούν από τους θείους χυμούς της Ζωής τόσο περισσότερο ζουν και παράγουν καρπούς καλούς. Όσα κλήματα αποκόπτονται από την άμπελον -και στο βαθμό που αποκόπτονται- ξεραίνονται και αχρηστεύονται και στη φωτιά τα ρίχνουν και καταστρέφονται (Ιω. 15,4 κ.ε.). Αυτό συμβαίνει σε εκείνους που δεν συμμετέχουν στην μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, δεν τροφοδοτούνται από τη Χάρη Του, δεν προσεύχονται, δεν γνωρίζουν προσωπικά τον Χριστό και αρνούνται το θέλημά Του. Να γιατί ο Χριστός διευκρινίζει πως χωρίς αυτόν τίποτε ουσιαστικό δεν μπορεί να γίνει στον κόσμο (Ιω. 15,5). Η Εκκλησία είναι λοιπόν 'στύλος και εδραίωμα της αληθείας' (Α΄ Τιμ. 3,15) και διαφυλάσσει την αλήθεια που 'άπαξ δια παντός παραδόθηκε στους χριστιανούς' (Καθολική Επιστολή Ιούδα, παρ. 3). Διακρίνεται δε σε στρατευόμενη (οι πιστοί πάνω στη γη) και σε θριαμβεύουσα, που την αποτελούν οι άγιοι και οι άγγελοι στους πνευματικούς ουραμούς ['Στην οικία του Πατέρα μου πολλές μονές υπάρχουν' (Ιω. 14,2, βλ. και 5,8-9/ 8,3)]. Στη γη η Εκκλησία δεν είναι αόρατη, όπως πιστεύουν οι Προτεστάντες, ούτε αποτελείται από άγνωστα άγια μέλη που ανήκουν σε όλες τις ορατές Εκκλησίες. Αλλά αποτελείται από αγαθούς και φαύλους και το γενικό ξεκαθάρισμα θα γίνει κατά τη μέλλουσα κρίση (βλ. Ματθ. 13,47/ 13,24-43/ 25, 1-4/ κ.λπ. Για την ορισμένη δομή της στρατευόμενης Εκκλησίας, ο ίδιος ο Θεάνθρωπος παραγγέλλει για τον αμαρτάνοντα ότι 'εάν και την Εκκλησία παρακούσει, ας είναι για σένα όπως ο εθνικός και ο τελώνης' (Ματθ. 18,17). Και αλλού, ο θείος Παύλος λέγει: 'εάν κάποιος δεν μπορεί να κυβερνήσει καλά το δικό του σπίτι, πώς θα επιμεληθεί την Εκκλησία του Θεού;' (Α΄ Τιμ. 3,5). Και πάλι επισημαίνει: 'εγώ είμαι ο ελάχιστος των αποστόλων, διότι κατεδίωξα την Εκκλησία του Θεού' (Α΄ Κορ. 15,9). Άρα, φυσικά και υπάρχει συγκεκριμένη επί γης Εκκλησία. Οι κατά τόπους Εκκλησίες διοικούνται από τους επισκόπους-Μητροπολίτες, ενώ η ανώτατη αρχή του συνόλου της Εκκλησίας είναι η Οικουμενική Σύνοδος. Η Εκκλησία, σύμφωνα με το Σύμβολο της Πίστεώς μας, είναι Μία γιατί ένας είναι ο αρχηγός και ιδρυτής της, ο Ιησούς Χριστός. Ακόμη, είναι Μια, όπως μία είναι η πίστη, ένα το σώμα του Χριστού, ένα το Βάπτισμά μας. Είναι Αγία γιατί άγιος είναι ο Τριαδικός Θεός και το έργο της είναι ο αγιασμός των ανθρώπων. Καθολική είναι η Εκκλησία γιατί αγκαλιάζει όλους όσοι στα πέρατα του κόσμου θα θελήσουν να ενταχθούν στην ποίμνη της. Αποστολική είναι γιατί διαδόθηκε από τους αποστόλους στα πέρατα του κόσμου, και γιατί οι αλήθειες της είναι οι αυτές με εκείνες που οι απόστολοι κήρυξαν και προσέφεραν στην ανθρωπότητα. Πάνω σ' αυτό ο απόστολος των Εθνών μάς καλεί σε επαγρύπνηση: 'Εάν και εμείς ακόμη οι Απόστολοι ή και άγγελος εξ ουρανού σάς κηρύξει ευαγγέλιο διαφορετικό από εκείνο που εμείς από την αρχή σάς έχουμε κηρύξει, ας είναι απομονωμένος και χωρισμένος από την Εκκλησιαστική σύναξη' (Γαλ. 1,8).

10. Ὁμολογῶ ἔν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ο σκοπός του ανθρώπου κατά την επίγεια πορεία του είναι η απόκτηση του Αγίου Πνεύματος. Αυτό πραγματοποιείται δια της συνενέργειας Θεού και ανθρώπων (στροφή της θέλησης προς τον Θεόν, προσευχή, άσκηση κ.α.) και δια των μυστηρίων της Εκκλησίας. Η Εκκλησία αποτελεί τη δεξαμενή της Θείας Χάριτος και μέσω των επτά κρουνών αυτής, δηλαδή των επτά μυστηρίων, η Χάρη του Θεού διοχετεύεται στον κόσμο και αγιάζει την κτίση. Εισαγωγικό μυστήριο για να αποκτήσει κανείς την χριστιανική ιδιότητα αποτελεί το Βάπτισμα. Μετά από αυτό κάθε άνθρωπος ανήκει πλέον σε δύο οικογένειες: την φυσική (δια της γεννήσεως) και την πνευματική (δια του Βαπτίσματος). Ο Χριστός παρήγγειλε στους μαθητές Του να βαπτίζουν τους ανθρώπους στο όνομα της Αγίας Τριάδος (Ματθ. 28,19). Ο ίδιος μάλιστα βαπτίσθηκε και έγινε παράδειγμα για όλους μας. Όταν βαπτισθεί ο πιστός, αναγεννιέται σε μια νέα ζωή και συγχωρούνται όλες οι προ του Βαπτίσματος αμαρτίες του. Χαρακτηρίζεται μάλιστα 'λουτρόν παλιγγενεσίας' και 'χάρισμα υιοθεσίας'. Βιβλικές προεικονίσεις του Βαπτίσματος αποτελούν: (α) Η διάβαση της Ερυθράς Θάλασσας και (β) Το βάπτισμα μετανοίας από τον άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Εξωβιβλικά, πολλές θρησκείες και προχριστιανικές λατρείες αναζήτησαν μέσω διαφόρων βαπτισμάτων την ανακούφιση από την συνειδησιακή ενοχή και τον πνευματικό εξαγνισμό. Τα δε αισθητά στοιχεία του μυστηρίου είναι: (α) Το νερό και το λάδι, (β) Η τριπλή κατάδυση και ανάδυση στο αγιασμένο νερό της κολυμβήθρας, και (γ) Η επίκληση της Αγίας Τριάδος. Με τα εκκλησιαστικά μυστήρια η Εκκλησία: Αυξάνει (Βάπτισμα), κινείται και δυναμώνει (Χρίσμα), τρέφεται (Θεία Ευχαριστία), θεραπεύεται (Μετάνοια- Εξομολόγηση, Ιεροσύνη, Ευχέλαιο), οδηγείται στην αγαπητική ένωση και πολλαπλασιάζεται (Γάμος). Που σημαίνει ότι η Χάρη του Θεού αγκαλιάζει κάθε σχέση, γεγονός, δραστηριότητα της ζωής των ανθρώπων. Τα μυστήρια δεν είναι μαγικές τελετές, ούτε είναι μόνο κοινωνικά γεγονότα, αλλά απαιτούν την ελεύθερη συνεργασία μας για να μας μεταμορφώσουν υλικοπνευματικά. Αφορούν δε σε όλη την κτιστή δημιουργία του Θεού και σε όλους τους ανθρώπους, γιατί ενοποιούν όλες τις διαιρέσεις του σύμπαντος (Χρυσόστομος) και οδηγούν από την πτώση και καταστροφή του κόσμου στη υγιή σχέση με τον Θεό και τον αγιασμό.

11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

Ο απόστολος Παύλος, που αρπάχτηκε μάλιστα στον Παράδεισο και άκουσε θείες και άρρητες αποκαλύψεις (Β΄ Κορ. 12,1-4), αποκαλύπτει και σε μας ότι 'Όσοι ζούνε κατά τη Δεύτερη έλευση του Κυρίου δεν θα πεθάνουν, αλλά θα αρπαχθούν μαζί με τους νεκρούς που θα έχουν ήδη αναστηθεί, μέσα σε νεφέλες, σε συνάντηση του Κυρίου στον αέρα. Και έκτοτε θα είμαστε όλοι μαζί με τον Κύριο' (Α΄ Θεσ. 4,15-17). Ο προφήτης Ησαΐας προφητεύει: 'Θα αναστηθούν οι νεκροί και θα σηκωθούν οι πεθαμένοι και θα ευτυχήσουν πλέον οι πιστοί' (26,19). Ο Χριστός αναγγέλλει: 'Έρχεται ώρα κατά την οποία όλοι οι νεκροί θα ακούσουν την φωνή του (του Υιού του Θεού)' (Ιω. 5, 28), διότι ο ίδιος είναι 'Η ανάστασις και η ζωή' (Ιω. 11, 25). Οι άνθρωποι δεν θα είναι πλέον φθαρτοί και θνητοί, αλλά θα διάγουν πνευματικά και

αδελφικά όπως οι άγγελοι, αφού δεν θα αρρωσταίνουν, δεν θα παντρεύονται, ούτε θα τεκνοποιούν (Λουκ. 20, 35-36). Θα λάμπουν μάλιστα αντλώντας δόξα από το ένδοξο αναστημένο σώμα του Χριστού (Φιλ. 3, 21). Η διαφορά των σωμάτων μας προ της γενικής αναστάσεως με εκείνα μετά την ανάσταση των νεκρών παρομοιάζεται από τον Παύλο με τη διαφορά μεταξύ του σπόρου που πρέπει να θαφτεί για να καρποφορήσει και του δέντρου που ζωογονείται και αναπτύσσεται εξ αυτού. Ενώ λοιπόν θα είναι το δικό μας και πάλι σώμα μετά την ανάσταση, ωστόσο άλλη θα είναι η λαμπρότητα και το μεγαλείο και οι ιδιότητες των αναστημένων σωμάτων σε σχέση με τα παρόντα σώματά μας, αλλά και άλλη θα είναι η διαφορά λάμψης μεταξύ θεωμένων αγίων και απλών πιστών. 'Αστέρι από αστέρι, άλλωστε, διαφέρει κατά την λάμψη', αποκαλύπτει ο θείος Παύλος (Α΄ Κορ. 15,35 κ.ε.). Βέβαια η Χάρη του Θεού δεν κάνει διακρίσεις, αλλά ο καθένας θα την βιώνει σε διαφορετικό βαθμό, ανάλογα με την κάθαρσή του και την αγιοπνευματική του πρόοδο όσο ζούσε στη γη. Θα είμαστε δε όλοι, σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας, στην ηλικία των 33 ετών, κατά την οποία ο Θεάνθρωπος αναστήθηκε και αναλήφθηκε. Η ερώτηση 'πώς θα συναρμολογηθούν τα σώματά μας αφού θα έχουν διαλυθεί στα εξ ων συνετέθησαν και θα έχουν μεταβληθεί σε ενέργεια;', δείχνει έλλειψη πίστεως, διότι ο Θεός είναι Παντοδύναμος και από το μηδέν έπλασε τα πάντα με μόνο τον δημιουργικό του Λόγο. Έτσι, τα μέλη μας θα μας αποδοθούν ακέραια, ακόμα και αυτά που κήκαν στην φωτιά ή τα έφαγαν τα σκουλήκια. Άλλωστε, η υπόσταση του ανθρώπου δεν καταργείται με τον θάνατο. Η ψυχή έχει επικοινωνία με τα στοιχεία του σώματός της και μόνο προσωρινά διακόπτεται η ενότητα μεταξύ τους (Γρηγόριος Νύσσης). Γι' αυτό σεβόμαστε το ανθρώπινο σώμα, δεν το θεωρούμε στην Εκκλησία φυλακή της ψυχής, απλό ένδυμα ή ευτελές υλικό, όπως αντιμετωπίστηκε από διαφόρους φιλοσόφους στην αρχαία Ελλάδα και όπως αντιμετωπίζεται και σήμερα στα ασιατικά θρησκευόμενα. Η τιμή που του αποδίδουμε εκφράζεται στην ακολουθία της κηδείας, μετά την οποία θάβεται με σεβασμό στη γη και περιμένει τον καιρό της εγέρσεώς του. Δεν είναι τέλος σύμφωνη με την Ορθόδοξη θεολογία η καύσις των σωμάτων, αφού δείχνει στις περισσότερες φορές απιστία ή πίστη στην μετενσάρκωση, απομάκρυνση από τις ευσεβείς παραδόσεις μας (λ.χ. τρισάγιο πάνω στον τάφο για την ανάπαυση της ψυχής του κεκοιμημένου) και δηλώνει άγνοια της δυνατότητας αφθαρσίας πολλών λειψάνων, που επιφυλάσσει ο Θεός ως δώρο, και σε ανύποπτο χρόνο, σε διαφόρους αγίους του και που δεν θα τα είχαμε αν καίγαμε τα σώματα των αγίων.

12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Οι μοναδικοί ερμηνευτές των θείων αληθειών, Πατέρες της Εκκλησίας, διδάσκουν ότι ο Θεός ο ίδιος είναι ο Παράδεισος και η Κόλαση για τους ανθρώπους. Αυτό γιατί το άκτιστο φως του Θεού θα προσφέρεται ως αγάπη και προς τους κολασμένους. Θα το αισθάνονται όμως ως φωτιά που θα καίει, ενώ οι δίκαιοι, το ίδιο αυτό φως, θα το βιώνουν ως δροσιά και ατέλειωτη ευτυχία. Διότι ο καθένας διαλέγει το δρόμο του και δεν μπορεί ο Θεός να παραβιάσει πόρτες συνειδήσεως,

αφού μας έπλασε ελεύθερους και σέβεται απόλυτα αυτήν μας την ελευθερία. Όπως ακριβώς το κεριό λιώνει στον ήλιο χωρίς να φταίνε οι ακτίνες του ηλίου, αλλά οι ιδιότητες του κεριού (καύση από αγάπη της καρδιάς των αγίων) και όπως ακριβώς ο πηλός ξεραίνεται στον ήλιο, λόγω των ιδίων και πάλι ιδιοτήτων του (σκληρότητα και έλλειψη ευαισθησίας, άρνηση αγάπης και κακία των κολασμένων), έτσι και οι άνθρωποι εξ ιδίας θελήσεως και πράξεως συναλλάσσονται με τον Θεό. Με την άσκηση και τα μυστήρια της Εκκλησίας ο πιστός μεταπλάθεται, όσο ήδη ζει εν τη γη και καθ' οδόν προς τη Βασιλεία του Θεού, σε σύμμορφο κατά χάριν με τη δόξα του Υιού του Θεού τέκνον του Θεού. Στην άλλη ζωή δεν υπάρχει πλέον προσωπική μετάνοια, παρά μόνο με τις προσευχές της Εκκλησίας, και ιδιαιτέρως με τα μνημόσυνα, παρακαλούμε το Θεό υπέρ της ανακουφίσεως και παραμυθίας των ψυχών των κεκοιμημένων πιστών. Στην αιώνια ζωή θα καταργηθεί φυσικά και το κακό, όπως και ο θάνατος. Το κακό είναι η απουσία του καλού. Δεν είναι ιδιαίτερη υπόσταση, αλλά υποστασιάζεται όσο το καλό υποχωρεί. Όπως και το σκοτάδι, που δεν είναι ουσία, αλλά έλλειψη του φωτός. Όταν το έλεος και το φως του Θεού γεμίσουν τα πάντα, τότε φυσικά και το κακό και το σκοτάδι θα εξαλειφθούν από την πλάση του Θεού. Ακόμη, τα πυρίμορφα τέκνα του Θεού στην αιώνια απόλαυση θα βαδίζουν από δόξα σε δόξα, ενώ κατά φιλανθρωπία Θεού, στους κολασμένους δεν θα πολλαπλασιάζεται η οδύνη, αν και διαβαθμίσεις θα υπάρχουν καί στον Παράδεισο καί στην Κόλαση (Ματθ. 10,15), αναφορικά και με τα λόγια του Χριστού ότι πολλές μονές περιμένουν τους πιστούς στο σπίτι του Πατέρα Του (Ιω. 14,2). Τέλος, Παράδεισος και Κόλαση θα είναι αιώνιες καταστάσεις. 'Απελεύσονται ούτοι εις κόλασιν αιώνιον, οι δε δίκαιοι εις ζωήν αιώνιον' (Ματθ. 25,46). Αλλά και ο απ. Παύλος ονομάζει την καταδίκη των αδίκων και αθέων 'αιώνιον όλεθρον' (Β' Θεσσαλ. 1,7-10), ενώ αντίθετα την κατοικία των σεσωσμένων πιστών ονομάζει 'οικοδομήν, οικίαν αχειροποίητον, αιώνιον εν τοις ουρανοίς' (Β' Κορ. 5,1).

Η λέξη Αμήν στα εβραϊκά σημαίνει 'ας γίνει έτσι', γνωστό ως 'γένοιτο', και επιβεβαιώνει τα προηγούμενως εκτεθέντα. Το εβραϊκό ρήμα αμάν δηλώνει εξάλλου αξιοπιστία. Σήμαινε συμφωνία, προσευχή, δέσμευση νομική. Η καταφάσκουσα έννοια στη λατρεία ισχύει στον Ιουδαϊσμό, τον Χριστιανισμό και τις αραβικές χώρες. Ο Χριστός χρησιμοποιούσε συχνά την έκφραση αυτή και μάλιστα στην Αποκάλυψη του Ιωάννη, και στα τελικά λόγια του Κυρίου περί της επανόδου Του για να κρίνει ζώντες και νεκρούς, ο Ιωάννης και η Εκκλησία απαντούν με το 'αμήν, ναι έρχου Κύριε Ιησού' (22,20), που εκφράζει συμφωνία συνειδήσεως και προσευχής με τα λεγόμενά Του. Πολλές προσευχές και ύμνοι της Εκκλησίας έχουν αυτήν την κατάληξη.

Μιχαήλ Χούλης

Θεολόγος καθηγητής

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ:

Αχελώου Ευθυμίου, Επισκόπου: ΑΘΩΟΣ, Αποστολική Διακονία Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθ. 1996

Βικιπαίδεια, άρθρο ΑΜΗΝ, el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BC%CE%AE%CE%BD

Γεωργίου Σκαλτσά, Θεολόγου καθηγητή, ΤΟ ΑΦΥΛΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ, στο www.acadimia.gr/content/view/76/35/lang,el

David L. Cooper, Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΙ Η ΤΡΙΑΔΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, εκδ. Πέργαμος 1999

Δημητρίου Πετριλιώτη, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ, εκδ. Σαββάλας, 1998

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ, ερμηνευτική απόδοση υπό Ι.Θ. Κολιτσάρα, Αδελφότης Θεολόγων Η ΖΩΗ, 1996

Θεόδωρος Ι. Ρηγινιώτης, ΚΑΙ Ο ΘΕΟΣ ΕΠΛΑΣΕ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ...., στο www.oodegr.com/oode/orthod/praktikes/orthod_gynaikes_1.htm

Ιεράς Μητροπόλεως Σύρου, ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΛΑΤΡΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, Ερμούπολη 2002

Ιεροθέου Βλάχου, Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου: 'Η ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ', έκδ. Ιεράς Μονής Γενεθλίου Θεοτόκου (Πελαγίας), Λεβαδεία, 1994

Μ. Ροδόπουλου, Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΘΕΑΣ, από: ΛΥΚΟΜΙΔΗΣ, lykomidis.wordpress.com/2010/06/08

Μελετίου Βαδραχάνη, αρχιμανδρίτου: ΤΟ ΆΓΙΟ ΠΝΕΥΜΑ...., στο www.pmeletios.com/ar_meletios/despotikes_eortes/to_agio_pneuma_sthn_or8odo3h_kai_thn_papikh_paradosh.html

ΜΕ ΟΔΗΓΟ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ, έκδ. Αποστολικής Διακονίας Εκκλησίας της Ελλάδος

Νικολάου Νευράκη: ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ, Αθ. 2007

Νικολάου Νευράκη: Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, Αθ. 1989

Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ, ΟΕΔΒ, Αθ. 2000